

заходи з цільового інвестування наукових досліджень в різноманітні дослідження в сфері інновацій та новітніх технологій. Уряд Фінляндії в лиці Міністерства зайнятості та економіки не лише інвестує великий обсяг фінансів у дослідження інформаційно містких технологій та комунікацій, а виділяє фінансування на їх розвиток. Враховуючи вагомий вплив висококваліфікованого персоналу на ефективність впровадження цифрових технологій до макроекономічних трендів інноваційної діяльності відноситься також стимулювання розвитку сфери освіти цифрових навичок. Багато урядів ЄС приділяють значну увагу процесам впровадження програм отримання навичок роботи з цифровими технологіями, а також підвищення кваліфікації роботи в даних технологіях. Впроваджується програм з цифрової освіченості населення країни через адаптацію освітньої системи до актуальних вимог сучасної економічної системи. За підтримки Шведського агентства економічного та регіонального розвитку, що є національною урядовою агенцією, реалізується ініціатива у вигляді програми зі збільшення використання цифрових технологій у малих та середніх підприємствах, яка була частиною однієї з урядових стратегій індустріалізації «Розумна промисловість»[6]. Основними цілями програми було визначено розширення інформації для підприємців щодо потенціалу цифровізації та збільшення рівня конкурентоспроможності самих підприємств.

Наведені тренди інноваційної діяльності висвітлюють цілі країн ЄС забезпечити ефективну адаптацію до зміни вимог ринків та актуальних викликів щодо конкурентоспроможності, що в довгостроковій перспективі дасть можливість забезпечити стійкість економічного зростання за рахунок впровадження та використання інновацій та цифрових технологій.

Література:

1. Кореняко Г. І., Мальцев В. С. Інноваційна ефективність країн Європи та України за оцінкою Європейського інноваційного табло. Наука, технології, інновації. 2021. № 4. С. 24-34. URL: <http://jnas.nbu.gov.ua/article/UJRN-0001300695>
2. Степаненко С.В., Городецька Т.Е., Руденко С.В. Інвестиційна складова розвитку транспортної системи України. Економічний простір. 2023. № 184. С. 123–128. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/184-21>
3. Федеральне міністерство економіки та захисту клімату, Німеччина <https://www.bmwk.de/>
4. Danish Energy Agency (Датське енергетичне агентство) <https://ens.dk/>.
5. Ministry of Economic Affairs and Employment (Міністерство зайнятості та економіки), Фінляндія. <https://tem.fi/>
6. Swedish Agency for Economic and Regional Growth, <https://tillvaxtverket.se/tillvaxtverket/publikationer/arkiveradepublikationer/publikationer2020/utvarderingavdigitaliseringslyftet.1397.html>

АДАПТАЦІЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ДО УМОВ ВОЄННОЇ КРИЗИ: РЕГУЛЯТОРНІ ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМ НБУ

Пакін Ростислав, здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна
ORCID ID 0009-0002-5324-0238
e-mail: pakinrostislav@gmail.com

Науковий керівник: Меркулова Тамара, д.е.н., професор
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
м. Харків, Україна
ORCID ID 0000-0002-3507-5593
e-mail: tammerkulova@gmail.com

Банківська система України відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стійкості держави в умовах воєнних викликів. Історичний розвиток цієї системи включає етапи глибо-

кої трансформації, особливо в умовах кризових періодів та збройної агресії. З 2010 року до сьогодні банківська система пройшла через низку реформ і викликів, які стали випробуваннями для її стійкості. У 2022 році, через повномасштабне вторгнення Росії, система опинилася у безпрецедентній кризі, яка вимагала термінових антикризових заходів з боку Національного банку України (НБУ).

Етапи розвитку та адаптація до умов воєнної кризи:

1) Передкризовий період (2010–2013 роки)

На початку зазначеного періоду банківська система України характеризувалася значною кількістю банків (182 установи), низькими вимогами до капіталізації та політичною залежністю регулятора. Це призвело до накопичення структурних проблем і вразливості системи. Низький рівень капіталізації банків та скорочення золотовалютних резервів (з 34 млрд дол. до 20 млрд дол.) обмежили можливості протистояти майбутнім кризам [1].

2) Криза та адаптація до нових умов (2014–2016 роки)

Російська анексія Криму та військові дії на сході України у 2014 році викликали значну фінансову кризу. Відтік депозитів та скорочення ліквідності поставили систему на межу колапсу [2]. НБУ розпочав низку реформ, які включали ліквідацію понад 80 банків, посилення нагляду, запровадження гнучкого валютного курсу та стрес-тестування банківського сектору. Ці заходи сприяли стабілізації резервів до 16 млрд дол. до кінця 2016 року та зменшенню системних ризиків, довіра до банківської системи з боку населення і бізнесу почала повертатись [3].

3) Відновлення та стабілізація (2017–2021 роки)

У цей період банківська система України продемонструвала позитивну динаміку, зміцнюючи фінансові позиції та відновлюючи довіру населення. Завдяки реформам, спрямованим на модернізацію банківських послуг та інтеграцію цифрових рішень (наприклад, Open API та IBAN), вдалося підвищити ефективність роботи банків і полегшити доступ клієнтів до фінансових інструментів. Значне зростання міжнародних резервів до 30,9 млрд дол. підтверджує успішність стратегічних дій НБУ у забезпеченні макроекономічної стабільності.

4) Адаптація до умов воєнної кризи (2022–2024 роки)

Початок повномасштабної війни у 2022 році змусив НБУ вжити оперативних заходів для підтримки стабільності банківської системи. Було запроваджено фіксований валютний курс гривні, запроваджено валютні обмеження та здійснено підтримку ліквідності банків через рефінансування. Облікова ставка зросла до 25%, що дозволило стримати інфляційний тиск. Міжнародна допомога та ефективна монетарна політика забезпечили стабільність резервів та курсу національної валюти [1].

Для оцінки впливу антикризових заходів НБУ на банківську систему України було побудовано регресійні моделі, які дозволяють визначити взаємозв'язок між монетарними інструментами, умовами воєнної кризи та ключовими макроекономічними показниками. Це дослідження допомогло формалізувати вплив незалежних змінних на основні параметри роботи банківської системи, зокрема її стійкість і адаптацію до кризових умов.

Для аналізу впливу різних факторів на макроекономічні показники банківської системи України було побудовано сім регресійних моделей із використанням семи незалежних змінних. Кожна модель враховує ключові макроекономічні змінні, які є критичними для оцінки стабільності банківської системи в умовах воєнної кризи.

Незалежні змінні:

X1 (Облікова ставка) – Основний інструмент монетарної політики НБУ, що регулює вартість позичених коштів у національній валюті та впливає на рівень інфляції й економічну активність.

X2 (Обсяг операцій із мобілізації коштів банків) – Обсяг коштів, залучених НБУ для регулювання ліквідності банківської системи.

X3 (Сальдо валютних інтервенцій НБУ) – Різниця між купівлею і продажем іноземної валюти НБУ, яка впливає на стабільність валютного курсу.

X4 (Ставка рефінансування) – Вартість кредитів НБУ для банків, яка визначає доступність фінансових ресурсів у кризових умовах.

X5 (Обсяг рефінансування банків) – Загальний обсяг кредитів, наданих НБУ банкам для підтримки їхньої ліквідності.

X6 (Коррахаунки банків у НБУ) – Обсяг коштів, розміщених банками на рахунках у НБУ, що характеризує рівень їхньої ліквідності.

X7 (WAR – вплив війни) – Бінарна змінна (0 або 1), що враховує структурний вплив воєнних умов на банківську систему.

Залежні змінні:

Y₁ (ROE) – Рентабельність власного капіталу, що демонструє ефективність використання банками власного капіталу в умовах воєнної кризи та вплив монетарної політики.

Y₂ (NLP) – Частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків, що дозволяє оцінити фінансові ризики та стійкість банківської системи.

Y₃ (Сальдо кредит-депозит) – Співвідношення між кредитами та депозитами, яке відображає ліквідність банків та здатність підтримувати кредитування в кризових умовах.

Y₄ (Інфляція) – Зміни загального рівня цін, що враховують вплив монетарної політики НБУ на макроекономічну стабільність.

Y₅ (Курс UAN/USD) – Обмінний курс гривні до долара США, який ілюструє реакцію валютного ринку на дії НБУ та зовнішні виклики.

Y₆ (Міжнародні резерви) – Обсяг золотовалютних резервів України, який характеризує стійкість до зовнішніх шоків та вплив війни.

Y₇ (Державний борг) – Рівень державного боргу, що показує боргове навантаження в умовах воєнної кризи та макроекономічної нестабільності.

Змінні, які викликали мультиколінеарність або виявилися статистично незначущими, були виключені з фінальних моделей для забезпечення точності результатів та якості моделей.

Таблиця 1 – Результати регресійного аналізу впливу інструментів НБУ на показники стабільності банківської системи України.

Незалежна змінна	Регресійна формула	Значення R ²	F статистика
Y ₁	$Y_1 = -0.0251 + 0.0037 * x_6 - 0.2496 * x_7$	0.654	110.8
Y ₂	$Y_2 = 0.2 + 1 * x_1 + 0.027 * x_3 + 0.0012 * x_6 - 0.194 * x_7$	0.512	30.82
Y ₃	$Y_3 = 204.73 - 0.235 * x_2 + 1006.46 * x_4 - 2.89 * x_5 + 232.82 * x_7$	0.906	275.2
Y ₄	$Y_4 = -0.14 + 1,3 * x_1 - 0.000007 * x_2 + 0.0147 * x_3 + 0.0009 * x_5 + 0.049 * x_7$	0.838	127.4
Y ₅	$Y_5 = 9.61 + 32.1 * x_1 + 0.0043 * x_2 + 1.92 * x_3 - 0.0728 * x_5 - 7.96 * x_7$	0.662	46.97
Y ₆	$Y_6 = 30.43 + 0.0032 * x_2 - 67.46 * x_4 - 2.23 * x_7$	0.819	174.8
Y ₇	$Y_7 = 34.11 + 95.5 * x_4 + 0.145 * x_5 + 0.377 * x_6 - 8.83 * x_7$	0.846	158

Джерело: розраховано автором

Результати регресійного аналізу свідчать про значний вплив монетарних інструментів НБУ та воєнних умов на ключові показники банківської системи України. Результати регресійного аналізу свідчать про значний вплив монетарних інструментів НБУ та воєнних умов на ключові показники банківської системи України. Найбільш пояснювальні моделі спостерігаються для сальдо кредит-депозит (Y₃) та рівня державного боргу (Y₇), що підтверджується високими значеннями коефіцієнта детермінації (R² = 0.906 та R² = 0.846 відповідно) та F-статистики. Змінна WAR (X₇) продемонструвала структурний вплив на всі залежні

змінні, що демонструє різницю у макроекономічних показниках у період війни та в мирний час.

Монетарні інструменти, такі як облікова ставка (X_1), ставка рефінансування (X_4) та обсяг валютних інтервенцій НБУ (X_3), відіграють ключову роль у стабілізації інфляції, валютного курсу та міжнародних резервів. Отримані результати підтверджують, що під час воєнної кризи банківська система України демонструє чутливість до регуляторних заходів НБУ, що забезпечує можливість адаптації механізмів для підтримки стійкості та ліквідності банків у складних економічних умовах.

Результати свідчать про ефективність дій НБУ щодо стабілізації банківської системи в умовах кризи, зокрема підтримки ліквідності та валютного ринку, боротьби з інфляцією та стабілізацію курсу національної валюти. Надалі такі дослідження можуть сприяти вдосконаленню регуляторної політики в посткризовий період.

Література:

1. Statistics of the financial sector. (2024). National Bank of Ukraine. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic>
2. Chernishova, O., Chornovol, A., & Mironchuk, V. (2022). Functioning of the financial sector of Ukraine under martial law. *Economy and Society*, (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-49>
3. Krasnova, I., Hromnytska, I., Nikitin, A., Khodakevich, S., & Shevaldina, V. (2023). Monetary anti-crisis measures in martial law conditions in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(51), 274–287. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.51.2023.4100>

ПОДАТКОВІ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ, АНАЛІЗ РЕФОРМИ «10-10-10» ТА ЧИ СТАНЕ КРАЩЕ ЖИТИ ВІД ТИХ РЕФОРМ

Пеляк Валерія, здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

ORCID ID 0009-0008-0563-3698

e-mail: valeriia.peliak@gmail.com

Науковий керівник: Черноусова Жанна, к.ф.–м.н.,

доцент кафедри економічної кібернетики

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, Україна

ORCID ID 0000-0003-0769-9048

e-mail: chernjant@ukr.net

В Україні податкові надходження складають значну частину доходів країни, тому оподаткування є важливим засобом управління фінансами, адже воно визначає, як збираються та розподіляються фінансові ресурси в державі, впливаючи на організацію та використання грошового потоку. Наша податкова система, яка функціонує вже досить довгий період потребує змін, особливо в умовах сьогодення та післявоєнного відновлення. Економічна нестабільність збільшує значення податків, що робить їх важливішим засобом регулювання економіки. У тих галузях, які є ключовими для відновлення економіки або є перспективними для інвестицій, уряд може надавати певні податкові пільги. На початку повномасштабного конфлікту в Україні існували особливі умови оподаткування, наприклад, щодо пального, які сприяли уникненню суттєвого підвищення цін. Однак нині податкова ставка на пальне вже повернулася до рівня до військового стану, оскільки пільгові умови призвели до значних втрат у доходах бюджету.

У податковій системі України є як позитивні, так і негативні аспекти. Закони про податки складні, нестабільні, і витрати на їх обслуговування вищі, ніж доходи для бюджету. Це